

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์ ม.4-6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง : ดร.ไกรลาส จิตรกุล

ผู้ตรวจ : นางสาวกรมล ธิมาชัย
เรืออากาศเอก ธันวา พุ่งทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง

บรรณาธิการ : นายฤกษ์ เตือนหทัย

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน

นาฏศิลป์ ม.4-6

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ผู้เรียบเรียง : ดร.ไกรลาส จิตรกุล

ผู้ตรวจ : นางสาวกรมล ธิมาชัย
เรืออากาศเอก ธันวา พุ่งทอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรพงษ์ บ้านไกรทอง

บรรณาธิการ : นายฤกษ์ เตือนหทัย

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กันยายน 2566

จำนวน : 3,000 เล่ม

จัดทำและจัดจำหน่ายโดย : บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด
นางสาวปัทมา วิทย์สัมพันธ์
101/14 หมู่บ้านมณียา 3 ซอย 10 ถนนรัตนธิเบศร์
ตำบลไทรบุรี อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทร. 0-2924-6316
โทรสาร 0-2594-3923
E-mail : editor@muangthaibook.com
Website : www.muangthaibook.com

พิมพ์ที่ : บริษัท พิมพ์งาน ปรินต์ติ้ง จำกัด
12/22 หมู่ที่ 10 ตำบลคลองข่อย
อำเภอบางกร่าง จังหวัดนนทบุรี 11120

ISBN : 978-616-281-996-4

ราคา : 89 บาท

“หนังสือเล่มนี้เป็นลิขสิทธิ์ของ บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด ห้ามทำซ้ำ คัดลอก เลียนแบบ ทำสำเนาตัดแปลง หรือวิธีการอื่นใดไปเผยแพร่ไม่ว่าจะเป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของหนังสือเล่มนี้ นอกจากนี้จะได้รับการยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจาก บริษัท ศูนย์หนังสือ เมืองไทย จำกัด”

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ม.4-6 เล่มนี้ เรียบเรียงขึ้นสำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ซึ่งมีเนื้อหาตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เนื้อหาในหนังสือมีทั้งหมด 8 หน่วยการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) รูปแบบการแสดงไทยและสากล (2) การสร้างสรรค์การละคร (3) การแสดงนาฏศิลป์เป็นคู่และหมู่ (4) วิเคราะห์วิจารณ์และประเมินการแสดง (5) สุนทรียภาพและการสร้างสรรค์การแสดง (6) การจัดการแสดงและการวิจารณ์การแสดง (7) นาฏศิลป์และการละครไทย และ (8) การอนุรักษ์นาฏศิลป์ โดยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ประกอบด้วยตัวชี้วัด แนวคิดสำคัญ สารการเรียนรู้ คำถามนำสู่บทเรียน เนื้อหาสาระ เพิ่มเติมเสริมความรู้ แหล่งเสริมเพิ่มความรู้ กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ สรุป กิจกรรมประจำหน่วยการเรียนรู้ คำถามประจำหน่วยการเรียนรู้ และในส่วนสุดท้ายเล่มมีบรรณานุกรมและอภิธานศัพท์เพื่อเสริมความรู้ ความเข้าใจ และทักษะแก่ผู้เรียน

ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย และผู้เรียบเรียง หวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน นาฏศิลป์ ม.4-6 เล่มนี้ จะเป็นสื่อการเรียนการสอนที่ให้ความรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการคิด การแก้ปัญหา การตัดสินใจ ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน ผู้สอน ตลอดจนที่จะนำไปใช้ให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ทั้งนี้ หากมีข้อผิดพลาดประการใด ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย และผู้เรียบเรียง พร้อมน้อมรับคำติชม และกรุณาแจ้งให้สำนักพิมพ์ทราบ เพื่อดำเนินการปรับปรุงในโอกาสต่อไป

ดร.ไกรลาส จิตรกุล

และ

ฝ่ายวิชาการ ศูนย์หนังสือ เมืองไทย

สารบัญ

หน้า

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 รูปแบบการแสดงไทยและสากล 1

1. ระบำ รำ ฟ้อน.....	2
2. การแสดงพื้นเมืองภาคต่าง ๆ.....	4
3. การละครไทย.....	7
4. การละครสากล.....	8
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1.....	19
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 1.....	19

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การสร้างสรรค์การละคร..... 20

1. ละครสร้างสรรค์.....	21
2. ละครพูด.....	33
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	36
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 2.....	36

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การแสดงนาฏศิลป์เป็นคู่และหมู่..... 37

1. การประดิษฐ์ท่ารำในการแสดงนาฏศิลป์.....	38
2. การสร้างสรรค์ท่ารำที่เป็นคู่และหมู่.....	49
3. การแสดงการรำเป็นคู่ : หนุมานจับนางเบญกาย.....	51
4. การแสดงการรำเป็นหมู่ : ระบำดาวดึงส์.....	66
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	86
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 3.....	86

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วิเคราะห์ วิจารณ์และประเมินการแสดง 87

1. เทคนิคการจัดการแสดง.....	88
2. การประเมินคุณภาพของการแสดง.....	97
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	104
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 4.....	104

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 สุนทรียภาพและการสร้างสรรค์การแสดง	105
1. ความงามของนาฏศิลป์และการละครไทย	106
2. คุณค่าของนาฏศิลป์และการละครไทย	109
3. หลักการสร้างสรรค์การแสดงเบื้องต้น	112
4. การสร้างสรรค์การแสดงจากท่าทางและการเคลื่อนไหวในชีวิตประจำวัน	113
5. การจัดการแสดงนาฏศิลป์หรือการละครไทยในโอกาสต่าง ๆ	120
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 5	127
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 5	127
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การจัดการแสดงและการวิจารณ์การแสดง	128
1. การจัดกิจกรรมการแสดงวิพิธทัศนา	129
2. หลักการชมการแสดงนาฏศิลป์และการละครไทย	132
3. หลักการวิจารณ์การแสดงนาฏศิลป์และการละครไทย	134
4. การปฏิบัติกรวิจารณ์การแสดงนาฏศิลป์และการละครไทย	135
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 6	141
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 6	141
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 นาฏศิลป์และการละครไทย	142
1. วิวัฒนาการของนาฏศิลป์และการละครไทย	143
2. บุคคลสำคัญทางด้านนาฏศิลป์และการละครไทย	152
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 7	159
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 7	159
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 การอนุรักษ์นาฏศิลป์	160
1. นาฏศิลป์ไทยกับความสัมพันธ์ของภูมิปัญญา	161
2. แนวคิดในการอนุรักษ์นาฏศิลป์ไทย	163
3. ตัวอย่างกิจกรรมการอนุรักษ์นาฏศิลป์ (พิธีไหว้ครูนาฏศิลป์ไทย)	165
กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 8	180
คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 8	180
บรรณานุกรม	181

ตัวชี้วัด

ศ 3.1 ม.4-6/1 มีทักษะการแสดงหลากหลายรูปแบบ

แนวคิดสำคัญ

ศิลปะการแสดง เป็นเสมือนเครื่องมือที่มนุษย์เราใช้เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดของตน เพื่อถ่ายทอดให้บุคคลอื่นได้เข้าใจ และรับรู้ถึงสิ่งที่ตนต้องการจะแสดงออก

สาระการเรียนรู้

1. របាំ រាំ ฟ้อน
2. การแสดงพื้นเมืองภาคต่าง ๆ
3. การละครไทย
4. การละครสากล

คำถามนำสู่บทเรียน

นักเรียนคิดว่ารูปแบบการแสดงไทยและสากล มีความแตกต่างกันอย่างไร

1 របាំ រាំ ฟ้อน

1.1 របាំ

ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน **របាំ** หมายถึง คำเรียกการแสดงการรำที่มักใช้ผู้แสดงหลายคน รำเป็นหมู่ มีดนตรีและการขับร้อง ผู้แสดงเคลื่อนที่ไปมาบนเวที การแสดงរបាំของไทยมักใช้ประกอบการแสดงละคร ผู้แสดงจึงต้องแต่งกายตามท้องเรื่อง เช่น แต่งกายเป็นเทวดานางฟ้าแสดง របាំดาวดึงส์ ประกอบละครเรื่องสังข์ทอง ตอนตีศัลี แต่งกายด้วยสีของฉันทัง 9 ชนิด แสดงระบำพรตน์ ประกอบการแสดงละครเรื่องสุวรรณหงส์ ตอนชมถ้ำ หรืออาจให้ผู้แสดงแต่งกายเป็นสัตว์ต่าง ๆ เช่น แต่งกายเป็นไก่แสดงระบำไก่ ประกอบละครเรื่องพระลอ แต่งกายเป็นม้าแสดงระบำม้า ประกอบละครเรื่องไชยเชษฐา แต่งกายเป็นนกเขาแสดงระบำนกเขา ประกอบละครเรื่องอิเหนา ตอนประสันดาตอนก

นอกจากนี้ การแสดงរបាំยังสะท้อนให้เห็นอาชีพในชุมชน เช่น របាំร่อนแร่ របាំเก็บใบชา របាំขานนา របាំเก็บดอกบัว ประเภทของរបាំสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. របាំมาตรฐาน เป็นរបាំที่มักจะใช้แทรกอยู่ในการแสดงโขนละคร มีลักษณะของการแต่งกายแบบยืนเครื่อง พระ-นาง ตลอดจนทำรำ เพลงร้อง และดนตรีได้กำหนดไว้เป็นแบบแผน มีลักษณะเฉพาะตัวตามแบบของนาฏศิลป์ไทย ซึ่งบรมครูทางนาฏศิลป์ได้กำหนดแบบแผน กระบวนการรำ และเป็นที่ยอมรับกันมานาน จึงไม่ควรแก้ไขตัดแปลงไปจากเดิม เช่น របាំสันท ต่อมาผู้ประดิษฐ์របាំเลียนแบบរបាំสันทขึ้นอีกหลายชุด ได้แก่ របាំย่องหงิด របាំดาวดึงส์ របាំกฤดาภินิหาร របាំพรหมศาสตร์ របាំเทพบันเทิง เป็นต้น

របាំเทพบันเทิง
(ที่มา : <http://zazacza.blogspot.com/2018/01/blog-post.html>)

ระบำพรตน์
(ที่มา : http://bfgnattazin.blogspot.com/p/blog-page_73.html)

2. របាំเบ็ดเตล็ดหรือរបាំปรับปรุง หมายถึง การแสดงที่ประดิษฐ์คิดค้นหรือปรับปรุงขึ้นใหม่ตามความประสงค์ ตามเหตุการณ์ ตามสมัยนิยม ไม่มีทำรำตายตัว สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของเวลา สถานที่ และโอกาส รวมทั้งฝีมือของผู้แสดงด้วย

ลักษณะการแต่งกายควรเหมาะสมกับแนวคิดในการประดิษฐ์ระบำชุดนั้น ๆ ระบำแบบปรับปรุงแบ่งออกตามแนวความคิดการประดิษฐ์ระบำได้ 5 ประเภท ได้แก่ ระบำศิลปาชีพ ระบำเนื่องมาจากประเพณี พิธีกรรม หรือการเล่น ระบำโบราณคดี ระบำแสดงเอกลักษณ์ท้องถิ่น และระบำเบ็ดเตล็ด ตัวอย่างระบำประเภทนี้ เช่น ระบำพันธุ์นรี ระบำกราวอาสา ระบำขมุนมผ่าไทย ระบำเรืองอรุณ ระบำวิชนี ระบำไกรลาสสำเร็จ ระบำฉิ่ง ระบำโบราณคดี รำสีนวล รำโคม เป็นต้น

1.2 รำ

ตามความหมายของราชบัณฑิตยสถาน **รำ** หมายถึง การแสดงท่าทางเคลื่อนไหวมือ แขน ลำตัว ขา และเท้า โดยมีลีลาและแบบท่าเข้ากับจังหวะของดนตรีหรือเข้ากับเพลงร้อง

คำว่า “**รำ**” ถ้าใช้ต่อท้ายคำว่า “**รำย**” จะเป็น “**รำยรำ**” หมายถึง อาการรำที่มีลีลางดงาม ผู้รำรู้สึกเพลิดเพลินไปกับเสียงเพลงและทำรำนั้น ศิลปะแห่งการรำรำจึงมีผู้แสดงตั้งแต่ 1-2 คนขึ้นไป มีลักษณะการแต่งกายตามรูปแบบของการแสดง ไม่เล่นเป็นเรื่องราว อาจมีบทขับร้องประกอบการรำเข้ากับทำนองเพลงดนตรี มีกระบวนท่ารำโดยเฉพาะ การรำคู่จะต่างกับระบำ เนื่องจากท่ารำจะมีความเชื่อมโยงสอดคล้องต่อเนื่องกัน และเป็นบทเฉพาะสำหรับผู้แสดงนั้น ๆ เช่น รำเพลงช้า-เพลงเร็ว รำแม่บท รำเมขลา-รามสูร เป็นต้น ศิลปะการรำรำ สามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท ได้แก่

1. **รำเดี่ยว** หมายถึง การรำที่ใช้ผู้แสดงคนเดียว เช่น รำอุยฉาย รำพลายชุมพล รำมโนราห์บูชาลัย

2. **รำคู่** หมายถึง การรำที่ใช้ผู้แสดง 2 คน การรำคู่ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) **รำคู่ในเชิงศิลปะการต่อสู้** เช่น กระบี่กระบอง ดาบสองมือ โล่ เช่น ดั้ง ทวน

2) **รำคู่ในชุดสวยงาม** เช่น หนุมานจับนางเบญกาย พระรามตามกวาง พระลอลตามไก่ รามสูรเมขลา รามนาเสียงพวงมาลัย

3. **รำหมู่** หมายถึง การรำที่ใช้ผู้แสดงมากกว่า 2 คน โดยนับเอาลักษณะของจำนวนคน ส่วนระบำนั้น ก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของรำหมู่เช่นเดียวกัน เช่น รำโคม รำพัด รำวง เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีการแสดงพื้นเมืองของชาวบ้านที่ถือว่าเป็นการรำหมู่ เช่น รำกลองยาว

รำโคม

(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=kLiFkl1lly>)

1.3 ฟ้อน

ฟ้อน หมายถึง ศิลปะการรำแบบพื้นเมืองที่มีลีลาการรำรำค่อนข้างช้า แต่งกายด้วยชุดพื้นเมือง ใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองบรรเลง เป็นการแสดงออกถึงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี มีจุดประสงค์เพื่อแสดงความงดงามอ่อนช้อย พร้อมเพรียงกัน โดยแบ่งตามลักษณะการแสดงได้หลายประเภท ดังนี้

1. **ฟ้อนที่สืบเนื่องมาจากการนับถือผี** เป็นการฟ้อนที่มาจากความเชื่อ ความศรัทธาตามพิธีกรรมที่มีมาช้านาน เช่น ฟ้อนผีบ้านผีเมือง

2. **ฟ้อนแบบเมือง** เป็นการฟ้อนที่มีลีลาการแสดงเป็นแบบฉบับของคนเมือง มีลักษณะที่อ่อนช้อยสวยงาม เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนมาลัย ฟ้อนสาวไหม

3. **ฟ้อนแบบม่าน** เป็นการฟ้อนที่ผสมผสานระหว่างศิลปะการฟ้อนของพม่ากับไทยล้านนา เช่น ฟ้อนม่านมยุรเชียงดา

4. **ฟ้อนแบบเงี้ยว** เป็นการฟ้อนที่รับอิทธิพลมาจากชาวไทยใหญ่ผสมกับชาวไทยล้านนา เช่น ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนไต ฟ้อนมองเงิง

5. **ฟ้อนที่ปรากฏในบทละคร** เป็นการฟ้อนที่มีผู้คิดสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้ประกอบการแสดงละคร เช่น ฟ้อนลาวแพน ฟ้อนม่านมงคล

ฟ้อนเงี้ยว

(ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=Mo_VpqfD0Q)

2

การแสดงพื้นเมืองภาคต่าง ๆ

2.1 การแสดงภาคเหนือ

ฟ้อนเล็บ เป็นการฟ้อนของชาวไทยภาคเหนือ ผู้ฟ้อนจะสวมเล็บยาว ลีลาท่ารำของฟ้อนเล็บคล้าย ฟ้อนเทียน ต่างกันที่ฟ้อนเทียนมือทั้งสองถือเทียน แต่เดิมฟ้อนเล็บเรียก ฟ้อนแห่ครัวทาน เพราะเห็นว่าเป็นเอกลักษณ์ของคนเมือง ซึ่งหมายถึงคนในถิ่นล้านนาที่มีเชื้อสายไทยวน เป็นการแสดงในขบวนแห่ครัวทานของวัด จึงมีชื่อเรียกว่า ฟ้อนแห่ครัวทาน ต่อมามีการสวมเล็บทำด้วยทองเหลืองทั้ง 8 นิ้ว ยกเว้นนิ้วหัวแม่มือ จึงได้ชื่อว่า ฟ้อนเล็บ

ฟ้อนเล็บ

(ที่มา : <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=abird&month=04-2016&date=25&group=76&blog=15>)

เครื่องแต่งกาย เดิมจะนุ่งซิ่น สวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอกกลมหรือคอจีนผ่าอก เกล้าผมมวย โดยชมพวงมวยด้านซ้ายห้อย ทัดดอกไม้ประเภทดอกเอื้อง จำปา กระดังงา ทางหงส์ หรือลีลาวดี สวมเล็บทั้งแปดนิ้ว ต่อมามีการดัดแปลงให้สวยงามโดยประดับลูกไม้หรือระบายที่คอเสื้อ ท้มสไบเฉียงจากบ่าซ้ายไปขวาห้อยด้วยสังวาล ดัดเข็มกลัด สวมกำไลข้อมือ กำไลเท้า เกล้าผมแบบญี่ปุ่น ทัดดอกไม้หรืออาจเพิ่มอุบะห้อย

ท่ารำ การแบ่งท่ารำออกเป็น 4 ชุด คือ

ชุดที่ 1 ประกอบด้วยท่า ยืนพ้องหาง บังพระสุริยา วันทา บัวบาน กังหันร่อน

ชุดที่ 2 ประกอบด้วยท่า จีบหลัง ตระเวนเวหา รำกระบี่สีท่า พระภิกษุโยนสาร ผาลาเพียงไหล่ บัวชูฝึก กังหันร่อน

ชุดที่ 3 ประกอบด้วยท่า จีบหลัง พรหมสีหน้า พิสมัยเรียงหมอน กังหันร่อน

ชุดที่ 4 ประกอบด้วยท่า จีบหลัง พรหมสีหน้า พิสมัยเรียงหมอนแปลง ตากปีก

ดนตรี เป็นกลองยาว ซึ่งเป็นดนตรีของชาวภาคเหนือ ได้แก่ กลองแอว กลองตะโล้ดโป๊ด ฆ้องโหม่งใหญ่ ฆ้องโหม่งเล็ก ฉาบ ฉิ่ง ปี

เพลงที่ใช้ แล้วแต่ผู้เป่าจะกำหนดอาจใช้เพลงแห่ข่ง เพลงเซียงแสน เพลงทริภุญชัยหรือลาวเสียงเทียน แต่ส่วนใหญ่จะใช้เพลงแห่ข่ง

โอกาสที่ใช้ต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง งานประเพณี

2.2 การแสดงพื้นบ้านภาคอีสาน

เจี๊ เป็นการแสดงนาฏศิลป์ของชาวไทยภาคอีสาน มีเอกลักษณ์โดดเด่น คือ มีความสนุกสนาน มีจังหวะรวดเร็ว เร้าใจ คำว่า เจี๊ มีที่มาจากการประดิษฐ์ท่ารำ เจี๊กระดืบ โดยท่านผู้หญิงมณีรัตน์ บุนนาค เป็นผู้ตั้งชื่อให้ว่า **“เจี๊อีสาน”** โดยนำเพลงมาจากหมอลำ และใช้ดนตรีประกอบ เช่น กลอง แคน ซึง กรับ

โปงลาง ซึ่งในครั้งนั้นผู้แสดงทุกคนแต่งตัวนุ่งซิ่นห่มผ้าสไบ เกล้าผมสูง นำกระดืบขาวห้อยทางไหล่ขวา ซึ่งต่อมาได้มีการนำไปแสดงกันแพร่หลาย และเปลี่ยนชื่อเป็น **“เจี๊กระดืบขาว”** มีการดัดแปลงท่ารำมากมาย เช่น เจี๊สรวง เจี๊สาวไหม เจี๊ข้าวปุ้น เจี๊กระด้าง เจี๊กระหย่ง เจี๊สาละวัน เจี๊แห่ไข่มดแดง เป็นต้น

2.3 การแสดงภาคกลาง

เต้นกำรำเคียว เป็นการละเล่นของชาวชนบทในภาคกลาง แต่เดิมคนส่วนมากจะมีอาชีพการทำนาเป็นหลัก และด้วยนิสัยรักสนุก ประกอบการเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน

จึงได้เกิดการเต้นกำรำเคียวขึ้น ซึ่งในเนื้อเพลงแต่ละตอนจะสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านอย่างชัดเจน ลักษณะการรำไม้อ่อนช้อยเหมือนการรำไทยทั่ว ๆ ไป แต่จะถือเอาความสนุกเป็นหลัก จะมีทั้ง **“เต้น”** และ **“รำ”** ควบคู่กันไป ไม่มีดนตรีประกอบ เพียงแต่ลูกคู่ทุกคนจะตบมือและร้องเอื้อ เอื้อให้จังหวะ แต่เมื่อกรมศิลปากรนำมาใช้ดัดแปลงก็ใช้ระนาดเป็นเสียงดนตรีประกอบในท่าเดินเข้า-ออก และถือเคียวในมือขวาและถือรวงข้าวในมือซ้าย จึงได้ชื่อว่าเต้นกำรำเคียว

โอกาสที่ใช้ในการแสดงจะเล่นกันในฤดูเกี่ยวข้าว ในขณะเกี่ยวข้าวจะมีการร้องเพลงเกี่ยวข้าวไปด้วย โดยร้องแกระหว่างฝ่ายชายและฝ่ายหญิง และเมื่อหยุดพักการเกี่ยวข้าว ประมาณหลังเที่ยงถึงเย็นจะเริ่มเล่นการเต้นกำรำเคียว ฝ่ายชายจะนุ่งกางเกงขาก๊วยและเสื้อกวยเฮงสีดำ มีผ้าขาวม้าคาดพุง สวมอบและไม่สวมรองเท้า ฝ่ายหญิงจะนุ่งโจงกระเบนและเสื้อแขนกระบอกสีดำทั้งชุด ทัดดอกไม้ที่หูขวาและไม่สวมรองเท้า

เต้นกำรำเคียว

(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=dwYew3PVGio>)

2.4 การแสดงภาคใต้

โนรา เป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ องค์ประกอบหลักการแสดง คือ เครื่องแต่งกาย และ เครื่องดนตรี โนรา มีการแสดง 2 รูปแบบ คือ โนราประกอบพิธีกรรม (โนราโรงครู) และโนราเพื่อความบันเทิง ซึ่งมีความแตกต่างกัน ดังนี้

1. โนราประกอบพิธีกรรม หรือโนราโรงครู เป็นพิธีกรรมที่มีความสำคัญในการโนราเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นพิธีกรรมเพื่อเชิญครูหรือบรรพบุรุษของโนรามายังโรงพิธี เพื่อไหว้ครูหรือไหว้ตายายโนรา เพื่อรับของแก้บน และเพื่อครอบเห็ด หรือผูกผ้า แก่ผู้แสดงโนรารุ่นใหม่

2. โนราเพื่อความบันเทิง เป็นการแสดงเพื่อความบันเทิงโดยตรง มีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1) **การรำ** ผสมท่าต่าง ๆ ด้วยกัน อย่างกลมกลืน มีความถูกต้อง คล่องแคล่ว ชำนาญที่จะเปลี่ยนลีลาให้เข้ากับจังหวะดนตรี

มีความสามารถในเชิงระบำเฉพาะด้าน เช่น การเล่นแขน การทำให้ตัวอ่อน การรำท่าพลิกแพลง

2) **การร้อง** มีลีลาการร้องซับซ้อนกลอน เช่น เสี่ยงไผเราะ ดังชัดเจน จังหวะถูกต้อง มีปฏิภาณในการคิดกลอนรวดเร็ว สามารถร้องโต้ตอบแก้คำอย่างฉับพลัน

3) **การทำท่า** สามารถตีความหมายของบทหรือเป็นท่ารำ ให้คำร้องและท่ารำสัมพันธ์กันกลมกลืนกับจังหวะและลีลาของดนตรี

4) **การรำเฉพาะอย่าง** ใช้แสดงในโอกาสพิเศษ เช่น รำโนราพิธีไหว้ครู พิธีแต่งพอกผูกผ้าใหญ่ รำลงครูหรือโรงครู รำแก้บน

5) **การเล่นเป็นเรื่อง** จะเล่นเมื่อมีเวลามากพอ อาจจะเล่นเป็นเรื่องเพื่อความสนุกสนานและลดทอนการซับซ้อนแบบโนราให้ได้เนื้อหาตามท้องเรื่อง

โนรา

(ที่มา : <http://culture.pn.psu.ac.th/pr/26>)

3 การละครไทย

ละครไทยเป็นการแสดงออกทางความคิด โดยมุ่งเน้นถึงลักษณะท่าทางอิริยาบถในขณะที่เคลื่อนไหวตัว ในระหว่างการรำ ละครไทยแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. **ละครรำ** คือ ละครที่ใช้ศิลปะการร่ายรำในการดำเนินเรื่อง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1) **ละครรำแบบมาตรฐานดั้งเดิม** มี 3 ชนิด คือ ละครชาตรี ละครนอก ละครใน

2) **ละครรำที่ปรับปรุงขึ้นใหม่** มี 3 ชนิด คือ ละครดึกดำบรรพ์ ละครพันทาง ละครเสภา

2. **ละครร้อง** คือ ละครที่ใช้ศิลปะการร้องดำเนินเรื่อง เป็นละครแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตก แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ละครร้องล้วน ๆ ละครร้องสลับพูด

3. **ละครพูด** คือ ละครที่ใช้ศิลปะการพูดในการดำเนินเรื่อง เป็นละครแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ละครพูดล้วน ๆ ละครพูดสลับรำ

4. **ละครสังคีต** เป็นละครที่ใช้ศิลปะการพูดและการร้องดำเนินเรื่องเหมือนกัน รับอิทธิพลจากละครแบบยุโรป ตัวละครร้องและพูดของตน การร้องเพลงและการพูดมีความสำคัญเท่ากัน เช่น เรื่องมิกาดอวังดี คุณค่าของละครสังคีตมี 4 ด้าน คือ ด้านการสะท้อนภาพสังคม ด้านการสร้างอารมณ์ขัน ด้านการสร้างสุนทรียรส ด้านการใช้คติพจน์สร้างแนวคิด

ละครดึกดำบรรพ์ เรื่อง นางเลิ้ง
(ที่มา : https://www.youtube.com/watch?v=yEZ_wS_KJf8)

4 การละครสากล

ละครตะวันตกมีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยเริ่มต้นตั้งแต่ในสมัยกรีก สมัยโรมัน สมัยกลางสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา และพัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

4.1 ละครในยุคคลีก

รูปปั้นเทพเจ้าไดโอนิซุส

(ที่มา : <https://www.facebook.com/samrujlok/photos>)

ละครกรีกเป็นมรดกทางอารยธรรมอันยิ่งใหญ่ของชาวกรีก โดยเริ่มจากการประกวดการร้องรำทำเพลงเป็นหมู่หรือคอรัส (Choral Dance) เรียกว่า ดิธีรัมบ์ (Dithyramb) ในเทศกาลบวงสรวงเทพเจ้า ไดโอนิซุส (Dionysus) เทพเจ้าแห่งเหล้าองุ่นและความอุดมสมบูรณ์ จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การแสดงในรูปแบบของละคร นั่นคือ แทนที่จะเป็นเพียงการร้องเพลงเล่าเรื่องจากพวกคอรัสตรง ๆ ก็ปรับเปลี่ยนเป็นการสนทนาระหว่างตัวละครกับกลุ่มคอรัส

ละครในยุคคลีก สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. **ละครโศกนาฏกรรม (Tragedy)** เป็นละครที่แสดงให้เห็นความทุกข์ทรมานของชีวิตมนุษย์ ที่เกิดจาก

ความรัก โกรธ หลง หรือเหตุผลอื่น ๆ และจบลงด้วยหายนะของตัวละครเอก ซึ่งเป็นผลที่เกิดจากสิ่งที่ตัวละครได้กระทำไป ตัวละครเอกจึงมีสิ่งที่เรียกว่าความยิ่งใหญ่ควบคู่ไปกับความอ่อนแอ เช่น ซาดิกานิด สถานะทางสังคม หรือมีนิสัยเกินกว่าคนธรรมดา มีจุดอ่อนของตัวละครเอกที่นำมาซึ่งความหายนะ เช่น ความหยิ่ง ขี้หึง ความโลภ ทุกฉากของละครโศกนาฏกรรมจะแสดงถึงความทุกข์ทรมานเพื่อให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสงสารและหวาดกลัว ละครโศกนาฏกรรมจะนำผู้ชมไปสู่การปลดปล่อยอารมณ์ที่รุนแรง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของละครโศกนาฏกรรม บทละครโศกนาฏกรรมกรีกยังมีลักษณะอื่น ๆ อีก เช่น มีความยาวไม่มาก มีโครงเรื่องเดียว ไม่มีโครงเรื่องรอง ไม่มีบทตลกแทรกเพราะทำให้บรรยากาศของเรื่องตลอดจนอารมณ์ของผู้ชมเสียไป มีลักษณะเป็นละครเพลง (Musical) เพราะเต็มไปด้วยการร้องบทเพลง การรำร่ายรำของนักแสดง ละครโศกนาฏกรรมที่เป็นอมตะ คือ เรื่องโรมิโอและจูเลียต ของวิลเลียม เชกสเปียร์ เป็นต้น

2. ละครตลกเซเทอร์ (Satyr Play) เป็นละครตลกปิดท้ายละครโศกนาฏกรรมในเทศกาลลูซาเทเพเจ้าไดโอนิซุส เป็นละครที่สะท้อนรูปแบบและบรรยากาศของเทศกาลลูซาเทเพเจ้าไดโอนิซุส โดยละครประเภทนี้มีเนื้อเรื่องที่ผูกขึ้นมาจากเรื่องหนักสมองและเรื่องตลกผสมกัน โดยชื่อละครตลกเซเทอร์เป็นการตั้งชื่อตามนักร้องหมู่ของการแสดงละครประเภทนี้ที่แต่งตัวเป็นพวกเซเทอร์ โดยนักร้องหมู่ต้องสวมเสื้อผ้าและหน้ากากหน้าตาเหมือน ๆ กัน เช่นเดียวกับนักร้องหมู่ของละครโศกนาฏกรรม ขณะที่หัวหน้านักร้องหมู่จะสวมเสื้อผ้าและหน้ากากลักษณะเฉพาะตัวต่างจากนักร้องหมู่คนอื่น ๆ ละครตลกเซเทอร์มักนำเรื่องราวในปกรณัมมาล้อเลียน ส่วนใหญ่มักล้อเลียนเทพเจ้าหรือวีรบุรุษและเรื่องราวการผจญภัยของตัวละครเหล่านั้น ต่อมาละครตลกเซเทอร์ค่อย ๆ เสื่อมความนิยมลง ต่างจากละครสุขนิยมที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

3. ละครสุขนาฏกรรม (Comedy) เป็นละครที่มีโครงเรื่องสมเหตุสมผล เป็นเรื่องที่ตัวเองจะพบปัญหาแล้วจบลงด้วยความสำเร็จและชัยชนะของตัวเอง ขณะเดียวกันการดำเนินเรื่องจะมีตัวละครอื่น ๆ เช่น เพื่อนพระเอก เพื่อนนางเอก นำเสนอความตลกขบขันสอดแทรกไปด้วย เช่น เวนิสวานิช ของวิลเลียม เชกสเปียร์ ละครสุขนาฏกรรมกรีกมักมีเนื้อหาเป็นเรื่องร่วมสมัย มีทั้งหมด 3 ประเภท ได้แก่

1) **ละครสุขนาฏกรรมแนวเก่า** สอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองและสังคมร่วมสมัย เป็นการล้อเลียนเสียดสีการเมืองและสังคม

2) **ละครสุขนาฏกรรมแนวกลางเก่า** กลางใหม่ เป็นการล้อเลียนเรื่องราวในชีวิตประจำวันและพฤติกรรมของมนุษย์

3) **ละครสุขนาฏกรรมแนวใหม่** ความรักแบบโรแมนติกของคนหนุ่มสาว ถือเป็นครั้งแรกของละครกรีกที่นำความรักมาเป็นแก่นเรื่องสำคัญ โดย

เวนิสวานิช ของวิลเลียม เชกสเปียร์
(ที่มา : <https://adaybulletin.com/the-review-merchant-of-venice-arts-cu61/14532>)

เนื้อหาหลักเป็นเรื่องความพยายามของคู่รักที่ต้องฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อไปสู่การแต่งงาน บางเรื่องให้คติสอนใจ และบางเรื่องเน้นไปที่ความบันเทิงเท่านั้น

4.2 ละครยุคโรมัน

ละครในยุคโรมันได้รับอิทธิพลมาจากยุคกรีก และพัฒนาการละครจนเกิดละครใหม่ ๆ ขึ้นหลายชนิด โดยนักเขียนบทละครโรมันรับอิทธิพลรูปแบบละครสุขนาฏกรรมจากกรีกมาพัฒนาใหม่จนถือได้ว่าเป็นต้นแบบละครสุขนาฏกรรมของตะวันตก ในยุคนี้มีการออกแบบและสร้างโรงละครขึ้นเป็นจำนวนมากและเป็นยุคที่ชาวโรมันมั่งคั่งมากขึ้น ทำให้มีเวลาว่างเพิ่มขึ้น จึงใช้ละครมาสร้างความบันเทิงให้แก่ตนเอง

การเริ่มต้นของละครโรมันมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับละครกรีก คือ เพื่อบวงสรวงเหล่าเทพยเทพแต่ก็ค่อย ๆ ออกจากศาสนา เนื่องมาจากชาวโรมันเชื่อเรื่องวัตถุมากกว่าศาสนา ผักไฟในสงคราม ยกย่องความกล้าหาญ ความรัก และความเสียสละต่ออาณาจักรของตน ทำให้กิจกรรมด้านการบันเทิงของชาวโรมันจึงมีลักษณะที่ส่งเสริมค่านิยมดังกล่าว เช่น การแข่งรถม้า การแข่งขันต่อสู้กันด้วยอาวุธต่าง ๆ นอกจากนี้ชาวโรมันมักนิยมชมละครตลกโป๊ยารสคนหยาบโลน ในช่วงแรกเหล่าสมาชิกของสภาโรมันมองว่าละครเป็นเรื่องไร้สาระ ต่อมาจะเริ่มให้การยอมรับในฐานะกิจกรรมเพื่อความบันเทิง แต่ก็ได้ให้การยกย่องเหมือนที่ชาวกรีกยกย่อง

การแสดงในกรุงโรมที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐส่วนใหญ่เป็นการแสดงในงานเฉลิมฉลองทางศาสนา ส่วนใหญ่เป็นงานประเพณีงานบูชาเทพเจ้า งานฉลองชัยชนะจากสงคราม งานฉลองอนุสาวรีย์ งานพิธีศพของบุคคลสำคัญ สำหรับงานเฉลิมฉลองที่เก่าแก่ที่สุด คือ งานบูชาเทพจูปีเตอร์ มักจัดขึ้นในช่วงเดือนกันยายน ซึ่งจะมีการแสดงละครประเภทสุขนาฏกรรมและโศกนาฏกรรมด้วย

ละครโรมัน แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ละครโศกนาฏกรรมโรมัน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ละครโศกนาฏกรรมแบบเครพิตาฟา (Fabula Crepidata) และละครโศกนาฏกรรมแบบเพรเทกซทา (Fabula Praetexta) มีเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์

โรมันหรือชีวประวัติของบุคคลสำคัญของชาวโรมัน โดยเนื้อเรื่องของละครมีความน่ากลัว และมีตัวละครที่ตีหรือเลวเพียงด้านเดียว มีการแสดงตลกคั่นระหว่างการพักช่วงการแสดง และหลังจากจบการแสดงละครในแต่ละเรื่อง

2. ละครสุขนาฏกรรมโรมัน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ละครสุขนาฏกรรมที่เลียนแบบและนำเนื้อเรื่องของละครในสมัยกรีกมาใช้แสดง และละครสุขนาฏกรรมที่ได้เนื้อเรื่องมาจากชีวิตของชาวโรมันเอง

การแสดงละครโศกนาฏกรรม เรื่อง โรมิโอกับจูเลียต
(ที่มา : <https://americandidtonbroadway.com/wp-content/uploads/2017/10/romeo-2.jpg>)

3. **ละครตกแบบอาเทลลา** เป็นละครที่มีเนื้อหาหยาบโลน มีลักษณะเป็นละครสั้น ๆ เล่นกันแบบสด ๆ ไม่มีการเขียนบทล่วงหน้า เนื้อเรื่องอยู่ในความสนใจของคนทั่วไป และตัวละครสวมหน้ากากขณะแสดงละคร

4. **ละครไม่มี** แสดงโดยนักแสดงเร่ ผู้แสดงมีทั้งผู้ชายและผู้หญิง ไม่สวมหน้ากากขณะแสดง ละครไม่มีมักจะแทรกการร้องรำทำเพลงและการละเล่นแปลก ๆ เช่น การกลืนดาบ การกินไฟ การโยนของและรับของพร้อมกันหลายชิ้น

ละครไม่มี

(ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=dwYew3PVGio>)

5. **ละครแพนโทไมม์** มีลักษณะเป็นละครสั้น เนื้อเรื่องมักดัดแปลงมาจากละครโศกนาฏกรรมในเรื่องที่รู้จักกันโดยทั่วไป หรือมาจากปกรณัม ตำนาน และประวัติศาสตร์ การแสดงละครประเภทนี้จะเน้นความสามารถของนักแสดงในการใช้ท่าทางและการเดินในเชิงสัญลักษณ์ประกอบดนตรี เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร การแสดงมีเฉพาะการเดิน ไม่มีบทพูด จึงต้องมีการร้องเพลงเล่าเรื่องราวประกอบเสียงดนตรี เป็นละครที่ได้รับความนิยมมากในสมัยจักรวรรดิ

4.3 ละครในยุคกลางของตะวันตก

เนื้อหาของละครในยุคกลางมักมีเนื้อเรื่องเกี่ยวกับคริสต์ศาสนาและจัดแสดงในโบสถ์ ต่อมา (ปี ค.ศ. 1240) เริ่มให้ละครย้ายออกไปแสดงนอกโบสถ์ จึงทำให้การแสดงละครมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และกลายเป็นความบันเทิงยอดนิยมของชาวยุโรป ในช่วงปี ค.ศ. 1250 จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 16

ละครสมัยกลาง แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. **ละครศาสนา** มีหลายลักษณะ แต่ละลักษณะจะมีเนื้อหาและรูปแบบที่ต่างกัน แต่สิ่งที่คล้ายคลึงกันก็คือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสอนศีลธรรม เน้นความสนุกสนานเช่นเดียวกับละครประโลมโลก โดยไม่คำนึงถึงความสมจริง เรียกว่า เป็นละครสุขนานุกรมทางศาสนา ตัวละครที่เป็นคนดีจะได้รับสิ่งดี ๆ เป็นการตอบแทน ส่วนคนชั่วมักได้รับผลร้ายจากการกระทำของตน ตัวอย่างเช่น

1) **ละครของสมาคมวิชาชีพ (Mystery Play)** เป็นละครสมัยกลางที่สำคัญที่สุด ต่อมาได้พัฒนาจนกลายเป็นละครชุด เรียกว่า ละครไซเคิล (Cycle Play) ซึ่งเป็นละครชุดที่เนื้อเรื่องมักเกี่ยวกับคัมภีร์ไบเบิลและศาสนา

2) **ละครปาฏิหาริย์ (Miracle Play)** เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพวกนักบุญหรือเหล่ามรณสักขี ผู้ยอมสละชีวิตเพื่อคงความศรัทธาของตน เรื่องราวในละครเป็นเรื่องที่แต่งขึ้นมา แสดงให้เห็นถึงปาฏิหาริย์ในสวนที่มนุษย์ธรรมดาสามารถบันดาลให้เกิดขึ้นได้ เนื้อเรื่องมาจากตำนานของชาวคริสต์

3) **ละครสอนศีลธรรม (Morality Play)** เป็นละครที่ได้รับความนิยมตลอดช่วงปลายสมัยกลาง มีเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์ธรรมดา ไม่ใช่เรื่องของตัวละครในพระคัมภีร์หรือเรื่องของนักบุญในตำนานของชาวคริสต์ ละครสอนศีลธรรมจึงเป็นเสมือนสะพานเชื่อมละครทางโลกกับละครศาสนาเข้าด้วยกัน และยังเป็นตัวเชื่อมของละครสมัยกลางที่แสดงโดยนักแสดงสมัครเล่นกับละครสมัยใหม่ที่แสดงโดยนักแสดงอาชีพ

4) **ละครของสภาวาทศิลป์ (Chamber Play, Rhetorician's Play)** เป็นละครที่คัดลอกใจทางศาสนาเช่นเดียวกับละครสอนศีลธรรมในดินแดนส่วนอื่นของยุโรป ได้รับความนิยมมากในแถบแผ่นดินต่ำปัจจุบัน คือ เบลเยียม ลักเซมเบิร์ก และเนเธอร์แลนด์ จัดแสดงโดยสภาวาทศิลป์ (Chamber of Rhetoric) ซึ่งเป็นสมาคมของกวีและนักแสดงสมัครเล่นที่เกิดขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ละครของสภาวาทศิลป์สามารถจัดแสดงได้ทั้งในร่มและกลางแจ้ง แต่เวทีกลางแจ้งจะได้รับความนิยมมากกว่า

2. **ละครทางโลก** มีที่มาจากความบันเทิงหลายรูปแบบ โดยละครทางโลกในช่วงสมัยกลาง มีหลายลักษณะ ได้แก่

1) **ละครตลก** เป็นละครสุขนานุกรมซึ่งต้องการเรียกเสียงหัวเราะจากผู้ชม โดยสร้างมุกตลกจากเรื่องที่มีศีลธรรมของมนุษย์ ไม่ได้มุ่งหวังที่จะแสดงให้เห็นข้อบกพร่องของคนดีและการลงโทษคนชั่ว ตัวตลกเอกในละครมักมีลักษณะฉลาดแกมโกง ส่วนคนที่เขื่อนง่ายก็มักจะเป็นคนโง่เขลา ละครตลกเป็นละครทางโลกที่สำคัญและน่าสนใจที่สุดในยุคกลาง

2) **ละครสลับาด** เริ่มปรากฏในช่วงปลายยุคกลางเช่นเดียวกับละครตลก แสดงโดยนักแสดงอาชีพ เรื่องที่นำมาแสดงอาจเป็นเรื่องสอนศีลธรรมที่แต่งขึ้นมาใหม่ ไม่ได้มาจากคัมภีร์ทางศาสนา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องตลกที่ความยาวไม่มาก เช่น ละครสลับาดของนักเขียนเยอรมันชื่อ ฮันส์ ซัคส์ (Hans Sachs)

4.4 ละครอังกฤษยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา

ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา เป็นยุคแห่งการสำรวจดินแดนใหม่ ๆ ยุคแห่งการค้นพบทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ใหม่ ๆ ละครหลายชาติในยุโรปพัฒนาไปเป็นละครอาชีพที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง ไม่ได้มีเนื้อหาและรูปแบบร่วมกันดังเช่นละครยุคกลาง ละครและเทคนิคด้านเวทีของละครที่แสดงในยุโรปสมัยนี้ก้าวหน้ามาก แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงละครอังกฤษสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยานี้เท่านั้น เนื่องจากบทละครของอังกฤษยุคนี้โดดเด่นกว่าทุกชาตินักเขียนบทละครชาวอังกฤษที่ได้รับการยกย่องว่ายิ่งใหญ่ที่สุดในยุคนี้คือ วิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare) คริสโตเฟอร์ มาร์โลว์ (Christopher Marlowe) และเบน โจนสัน (Ben Jonson) เนื่องจากผู้คนในยุคนั้นชอบสิ่งที่แปลกใหม่ ทำหาย เนื้อเรื่องของละครส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องไกลตัวทางด้านเวลาและภูมิศาสตร์ เช่น ละครอิงประวัติศาสตร์ ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ตัวอย่างบทละครในยุคนี้นี้ ได้แก่

1. **ละครโศกนาฏกรรมล้างแค้น** เป็นละครโศกนาฏกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงกลางสมัยเอลิซาเบธ บทละครประเภทนี้เป็นที่นิยมในอังกฤษ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อละครในสมัยนี้ โดยมีองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ได้แก่ พระเอกหรือผู้แก้แค้นมักหมกมุ่นครุ่นคิดอยู่กับเรื่องของการแก้แค้น ผู้ร้ายในเรื่องต้องตายเพราะถูกแก้แค้น มักมีโครงเรื่องซับซ้อน มักมีละครซ้อนละคร มีเรื่องกามารมณ์ซึ่งโยงกับความรู้สึกเคียดแค้น วิญญาณของคนที่ตายมีบทบาทสำคัญในการดำเนินเรื่อง และตัวละครมีอาการวิกลจริต ซึ่งอาจจะวิกลจริตจริงหรือสร้างทำก็ได้

2. **ละครอิงประวัติศาสตร์** เป็นละครอิงประวัติศาสตร์อังกฤษโดยเฉพาะ ได้รับความนิยมมากในสมัยเอลิซาเบธ เนื่องจากเป็นยุคที่อังกฤษภาคภูมิใจในตนเองหลังจากทำการรบชนะสเปนได้

3. **ละครโรมัน** เป็นละครซึ่งเนื้อเรื่องมาจากประวัติศาสตร์โรมันช่วงปลายสมัยสาธารณรัฐ

4. **ละครสุขนานุกรมจินตนิมิต** เป็นละครที่เน้นเรื่องความรักเป็นสำคัญ นางเอกของเรื่องเป็นนางในอุดมคติที่มักปลอมตัวเป็นผู้ชาย เรื่องจบลงด้วยความสุขสมหวัง เป็นละครที่ได้รับความนิยมอย่างมาก

5. **ละครสุขนานุกรมลักษณะนิสัย** เกิดขึ้นในสมัยเอลิซาเบธ โดยเบน โจนสัน และจอร์จ แชปแมน เป็นละครที่มีจุดมุ่งหมายที่จะเสียดสีล้อเลียนพฤติกรรมที่ชั่วร้ายและขาดเลาไรสติของมนุษย์ผ่านทางมุกตลก เพื่อให้สังคมรับรู้และแก้ไขต่อไป

6. **ละครสุขนานุกรมมารยาทสังคม** เป็นละครที่มีเนื้อหาล้อเลียนทัศนคติและพฤติกรรมของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง โดยทั่วไปมักเป็นคนที่สูงส่งที่ผู้แต่งใช้ตัวละครเข้าแบบ (Stock Character) เป็นตัวแทน

7. **ละครสุขนานุกรมท้องทุ่ง** เป็นละครที่พัฒนาจากร้อยกรองท้องทุ่ง เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของคนในชนบทที่เต็มไปด้วยความสนุกสนานและตึงงาม ตัวละครดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่ายท่ามกลางธรรมชาติ โดยมีคนเลี้ยงแกะเป็นตัวแทนของความดี

8. **ละครสุขนานุกรมระคนโศก** เป็นละครที่รวมลักษณะของละครสุขนานุกรม และละครโศกนาฏกรรมไว้ด้วยกัน ได้รับความนิยมมากในช่วงปลายสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาของอังกฤษ

9. **ละครหน้ากากในราชสำนัก** มีลักษณะคล้ายกับละครสลัฉากของอิตาลี พัฒนามาจากการเดินรำและการปลอมตัว ซึ่งเป็นความบันเทิงที่ได้รับความนิยมในราชสำนักยุโรปช่วงปลายสมัยกลาง

4.5 ละครในช่วงศตวรรษที่ 19

ในช่วงศตวรรษที่ 19 สภาพสังคมตะวันตกเกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง เช่น การพัฒนาด้านการเมืองของยุโรป การตื่นตัวของอุดมการณ์เสรีนิยมและชาตินิยม การปฏิวัติอุตสาหกรรม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของผู้คน ละครที่ได้รับความนิยมมีหลายประเภท ได้แก่

ภาพวาดวิลเลียม เชกสเปียร์
(ที่มา : <https://www.greelane.com/th>)

1. **ละครโรแมนติก** ส่วนใหญ่ใช้เทคนิคโครงเรื่องแบบละครของเชกสเปียร์ สนใจการสร้างอารมณ์และบรรยากาศของเรื่องมากกว่าเทคนิคการสร้างโครงเรื่องให้มีความน่าสนใจสมเหตุสมผล หรือการสร้างบุคลิกตัวละครที่ดูลึกซึ้ง ตัวละครมักเป็นวีรบุรุษที่หลุดพ้นจากสังคม เช่น จอมโจรผู้เรียกร้องความยุติธรรม ความจริง หรือต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม

2. **ละครเมโลดราม่า** บทละครในช่วงแรกมักให้เกิดการฉีกในละครเกิดขึ้นในสมัยกลางและเกิดขึ้นในดินแดนตะวันออก มีเรื่องของกนิหิหารและเรื่องอาถรรพ์เข้ามาเกี่ยวข้อง เพลงที่ใช้ประกอบการแสดงละครคล้ายกับเพลงที่ใช้ในภาพยนตร์เงียบ เพลงที่ใช้ประกอบอาจเพื่อเสริมสร้างเอฟเฟกต์ต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นอารมณ์ผู้ชมให้รู้สึกเห็นอกเห็นใจตัวละครฝ่ายดีและชิงชังตัวละครฝ่ายร้าย ตัวละครมีลักษณะตามแบบโครงเรื่องมีลักษณะเป็นแบบสูตรสำเร็จ ใช้องค์ประกอบเรื่องภาพและความตระการตา นำเสนอโลกทัศน์เรื่องคุณธรรม คือ มักจะให้ความยุติชนะความเลว

3. **ละครสูตรสำเร็จ** เป็นละครที่เน้นในเรื่องของการพัฒนาเหตุผลอย่างมาก โครงสร้างของเรื่องเป็นแบบเน้นจุดวิกฤต ลักษณะการแสดงมักจะเป็นระบบการเปิดเผยความลับในเรื่องให้แก่ผู้ชมละครได้รับรู้ (ไม่ไขให้ตัวละครในเรื่องรู้) มักให้ข้อมูลที่เป็นภูมิหลังของเรื่องในช่วงการเปิดเรื่องของละคร แต่ละฉากจะมีการสร้างช่วงสำคัญไว้ด้วย

แหล่งเสริมเพิ่มความรู้

<https://www.youtube.com/watch?v=hwfFhSldwYU>

ตำนาน บทละคร “โศกนาฏกรรมแมคเบธ”

4.6 ละครสมัยใหม่

ในช่วงที่ประเทศแถบยุโรปกำลังเผชิญกับสภาวะยุ่งเหยิงจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม การเมืองและเศรษฐกิจ มีผลให้ศิลปะการละครเริ่มเปลี่ยนไป แนวความคิดเพื่อค้นแบบละครโรแมนติก และความไม่สมจริงแบบละครเมโลดราม่าดูจะไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ศิลปะการละครเริ่มเปลี่ยนแปลงมาสู่การแสวงหาความเป็นจริงมากขึ้น จึงเกิดละครในรูปแบบใหม่ ดังนี้

1. **ละครแนวลัทธินิยม (Realism) และแนวธรรมชาตินิยม (Naturalism)** เป็นละครแนวสมจริงที่ให้ความสำคัญกับคนธรรมดาสามัญกว่ายุคที่ผ่านมา ซึ่งก่อนหน้านี้ตัวละครที่เป็นสามัญชนจะเข้ามาเป็นบทบาทเพียงตัวประกอบ เป็นคนรับใช้ ที่อาจจะไม่ได้มีความสำคัญมากนัก ส่วนตัวเองจะเป็นคนฐานะร่ำรวยสมบูรณ์พร้อมด้วยฐานะอันดีทุกประการ แต่ละครสมัยใหม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบดังกล่าวเสียสิ้น

ละครสมัยใหม่ไม่จำกัดวิถีชีวิตของสามัญไว้ แต่จะนำเสนอสาระของเรื่องราวให้มากขึ้น ตัวละครเอกอาจจะชื่อนานา เลมมิง โจน โซแกน โดยเทคนิคการแต่งตัวก็เปลี่ยนตามไปด้วย การเสนอละครเรื่องหนึ่งไม่ใช้การสมมติขึ้นเท่านั้น แต่ตัวละครทุกตัวมีชีวิตความเป็นอยู่เช่นนั้นจริง ๆ ตัวละครไม่รับรู้ว่กำลังมีผู้ชมชั่งอยู่ เทคนิคนี้เรียกว่า **“แบบฝาที่สี่” (Fourth Wall)** หมายถึง ตัวละครอยู่ในบ้านซึ่งมีผนังสี่ด้าน ผู้ชมกำลังมองจากด้านใดด้านหนึ่งที่เป็นด้านที่สี่ คือ ด้านหน้าเวที

รูปแบบการเขียนบทละครเวทีตามทฤษฎีเหมือนจริงและธรรมชาติ จึงถือประเด็นสำคัญว่าจะปิดฉากให้แตกต่างจากความสมจริงไม่ได้เด็ดขาด ต้องเสนอภาพอย่างตรงไปตรงมา อย่างเป็นกลาง และเที่ยงธรรมที่สุด โดยไม่บิดเบือนไปจากสิ่งที่เห็น มักจะเน้นถึงชีวิตของกรรมกรที่ประสบความทุกข์ยาก สะท้อนความจริง

ของสังคมในยุคนั้น การใช้ฉากและแสงมีความสำคัญมากกว่าในอดีต ฉากเป็นแบบ 3 มิติ มากกว่าใช้ภาพวาดแสงใช้แสงจากไฟฟ้าแทนแสงเทียนและตะเกียงน้ำมัน

2. ละครแนวต่อต้านลัทธินิยม (Anti-Realism) แบ่งได้ดังนี้

1) **ละครสัญลักษณ์นิยม (Symbolism)** เป็นละครที่ใช้วัตถุหรือการกระทำที่เป็นสัญลักษณ์ ซึ่งจะกระตุ้นและโยงความรู้สึกนึกคิดของคนดูเข้ากับญาณพิเศษที่นักเขียนรู้สึกเกี่ยวกับความเป็นจริง ละครชนิดนี้พยายามมองให้ลึกลงไปถึงสัจธรรมที่ไม่อาจจับต้องได้ เช่น ความหมายของชีวิตและความตาย จึงดูลึกลับ ลางเลือน และสร้างปมปริศนาไว้ให้ขบคิด

2) **ละครเอกซ์เพรสชันนิสม์ (Expressionism)** เป็นละครที่เสนอความเป็นจริงตามความคิดของตัวละคร ซึ่งอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงที่ปรากฏแก่สายตาคนทั่วไป โดยใช้ฉากที่มีสภาพไม่เหมือนจริง ใช้คำพูดที่ไม่เป็นเหตุเป็นผลนัก หรือใช้ข้อความสั้น ๆ ห้วน ๆ ฉากแบบเอกซ์เพรสชันนิสม์มีลักษณะพิเศษที่สะท้อนความรู้สึกภายในของตัวละคร เน้นรูปลักษณะภายนอก สีสด และขนาดที่ผิดปกติไป

3) **ละครเพื่อสังคม (Theatre for Social Action) หรือละครเอพิค (Epic Theatre)** เป็นละครที่กระตุ้นความสำนึกทางสังคม นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงแก้ไขสังคมให้ดีขึ้น โดยไม่คำนึงถึงความเป็นกลางแบบธรรมชาติ หรือการบันทึกความเป็นจริงแบบตรงไปตรงมา แต่นักเขียนบทละครอาจโน้มเอียงมีอคติจนเห็นได้ชัด ประเด็นสำคัญก็คือ ต้องการให้ผู้ชมได้ชมการแสดงอย่างไตร่ตรองมากกว่าจะให้เห็นคล้อยตามเรื่องไป ผู้ชมจะถูกทำให้ตระหนักอยู่ทุกขณะที่กำลังชมละครว่า นั่นคือการแสดง ซึ่งผู้ชมจะต้องคิดพิจารณาด้วยวิจารณญาณตัวเองอย่างรอบคอบ

3. **ละครร่วมสมัยปัจจุบัน** เป็นการแสวงหาแนวทางใหม่ ๆ ที่แตกแยกออกไปอย่างมากมาย กล่าวคือได้หยิบเอาองค์ประกอบจากแนวละครสมัยใหม่มาใช้ และปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ พร้อมทั้งแสวงหาเทคนิคใหม่ ๆ ในการเขียนบทละครและการจัดการแสดง

แนวทางของละครในปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ ดังนี้

1) **ละครแนวลัทธินิยมประยุกต์ (Modified Realism)** การแสดงแนวเหมือนชีวิต ยังเป็นที่ยินยอมอยู่อย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เพราะเป็นสิ่งที่คนทั่วไปทำความเข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม ละครแนวเหมือนจริงในยุคปัจจุบันนี้ ไม่ได้พยายามจะจำลองชีวิตมาทุกกระเปาะเหมือนเช่นในยุคแรกเริ่ม นักการละครไม่จำเป็นต้องซื่อสัตย์ต่อความเป็นจริงจนเกินไปนัก คนดูพร้อมจะยอมรับวิธีการเสนอละครในแบบต่าง ๆ มากขึ้น โดยเข้าใจได้ว่าละครนั้นแตกต่างออกไปจากชีวิตจริง จึงไม่มีความจำเป็นใด ๆ ที่จะต้องจำลองภาพลวงของความเป็นจริงมาทุกแห่งทุกมุม ฉากละครจึงเลือกแต่บางส่วนของสถานที่อย่างสมบูรณ์ เหมือนในแนวลัทธินิยมและธรรมชาตินิยมดั้งเดิม คนดูจะต้องสร้างมโนภาพต่อเติมเอาเองบ้าง โครงสร้างของละครก็มีอิสระมากขึ้น และไม่มีรูปแบบแน่นอน เป็นแบบทดลองแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้

2) **ละครเพลง (Musical Theatre)** หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ละครเพลงกลายเป็นละครที่มีผู้นิยมมากขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นละครที่แพร่หลายมากที่สุดแบบหนึ่งในโลกบันเทิงธุรกิจ ละครเพลงที่เราเรารู้จักกันนี้ นำเอาองค์ประกอบของการแสดงละครแบบต่าง ๆ มาใช้โดยระยะแรก การแสดงส่วนใหญ่เนื้อเรื่อง

จะไม่มีมีความสำคัญเท่ากับการจัดฉากสวยงามตระการตา เพลงในเรื่องเพราะ ๆ ฉากเดินรำหมู่จัดอย่างไพเราะ เครื่องแต่งกายสะดักตา ต่อมาได้มีวิวัฒนาการมาสนใจในด้านการสร้างลักษณะนิสัยตัวละคร ซึ่งทำให้เรื่องมีความตื่นตาตื่นใจผู้ชมมากขึ้น ละครเหล่านี้ประสบความสำเร็จมาก เช่น เรื่องเวสต์ไซด์สตอรี (West Side Story) มายแฟร์เลดี้ (My Fair Lady) คาเมลอต (Camelot) ซึ่งทำการแสดงที่บรอดเวย์กรุงนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

3) **ละครแอบเสิร์ด (Theatre of the Absurd)** ได้รับอิทธิพลทางความคิดจากปรัชญาแบบเอ็กซิสเตนเชียลลิซึม (Existentialism) เป็นทฤษฎีแห่งปรัชญาที่ว่าทุกคนมีอิสระและรับผิดชอบในการกระทำของเขา เป็นการลบล้างความเชื่อดั้งเดิมที่มีมา โดยเชื่อว่าชีวิตไม่มีความหมาย และเชื่อว่าไม่มีแบบแผนหรือคุณธรรมอะไรที่คอยบอกการอยู่เหนือการใช้ชีวิตมนุษย์ มนุษย์จึงเป็นไทแก่ตัวเอง ไม่ต้องผูกมัดกับพระเจ้าหรือกฎเกณฑ์ใด ๆ ตามที่เคยเชื่อกัน ทุกคนจะต้องแสวงหาค่านิยมของตนเอง และปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อ มนุษย์จึงเป็นผู้กำหนดทางชีวิตของตนเอง มากกว่าจะตกอยู่ใต้อำนาจของสภาวะแวดล้อมหรือผู้อื่นใด แม้กระทั่งพระเจ้า

การแสดงละครเพลง เรื่อง มายแฟร์เลดี้ (My Fair Lady)

(ที่มา : <https://www.theguardian.com/stage/2022/may/18/my-fair-lady-review-coliseum-london>)

แนวโน้มของละครยุคปัจจุบัน

การละครยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนและมีรูปแบบต่าง ๆ มากมาย โดยแนวที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ มักจะมีแนวโน้มไม่ยอมรับแบบแผนที่มีมา แต่จะเป็นไปทางแสวงหาใหม่ ๆ ด้วยการทดลองใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ นับแต่ปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา ได้มีการนำข้อปฏิบัติและมาตรฐานของละครทุกรูปแบบมาพิจารณาและเกิดเป็นเทคนิคและเนื้อหาใหม่ขึ้นมา ซึ่งยังหาจุดลงเอยไม่ได้

ในขณะที่ในโลกของธุรกิจบันเทิง สื่อการแสดงที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน คือ ภาพยนตร์และโทรทัศน์ ได้กลายเป็นคู่แข่งสำคัญของละครเวที ในด้านการให้ความบันเทิงแก่สาธารณชน ละครเวทีได้เริ่มแสวงหาแนวของตัวเอง โดยหันเข้าสู่การหาเนื้อหาสาระที่มีคุณค่าของชีวิต มีการละครเป็นเครื่องมือเรียกร้องทาง

การเมืองและสังคม ต่อด้านสงคราม คัดค้านชนบประเพณีและค่านิยมของสังคม บางทีก็เปิดการแสดงตามถนนหนทางหรือที่สาธารณะเพื่อเป็นการประท้วง

ลักษณะการแสดงของละครยุคปัจจุบันจึงมีแนวโน้มไปในรูปของการใช้สื่อผสม (Multi Media) ซึ่งหมายถึง การเสนอละครโดยรวมการแสดงสดของนักแสดง การฉายภาพนิ่ง ภาพยนตร์ระบบเสียงรอบทิศ การเล่นเกม การเดินรำ ดนตรี แม้กระทั่งการเข้าถึงคนดูโดยทางประสาทรับรู้อื่น ๆ เช่น ผิดกลิ่นหอม กระจายไปทั้งโรงละคร แจกอาหารให้รับประทาน และขณะเดียวกันก็มีแนวโน้มละครอีกรูปแบบหนึ่งที่ต่อต้านการใช้เทคนิคต่าง ๆ และพยายามเลิกใช้องค์ประกอบที่นิยมใช้ในละครทั่วไป เช่น ในประเทศโปแลนด์ มีแนวละครที่เรียกตัวเองว่า “ละครยากจน” (Poor Theatre) เป็นละครที่ไม่ต้องใช้องค์ประกอบของฉาก แสง สี เสียง เครื่องแต่งกายเข้าเป็นส่วนสำคัญ โดยพยายามเข้าถึงแก่นของละครโดยเน้นที่ปัจจัยสำคัญ 2 อย่างเท่านั้น คือ นักแสดงและผู้ชม เมื่อหลีกเลี่ยงการใช้สิ่งประกอบ นักแสดงก็ต้องใช้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

การละครปัจจุบันจึงพยายามหาแนวทางใหม่ ๆ และแสวงหาความหมายให้แก่ชีวิตที่สับสน และอ้างว้าง ซึ่งสะท้อนให้เห็นโลกในยุคปัจจุบันนั่นเอง นักการละครสมัยใหม่มักจะไม่ยึดติดอยู่กับกฎเกณฑ์การแสดงแบบใดแบบหนึ่ง แต่จะทดลองรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อแสวงหาทางอันจะทำให้ชีวิตที่สับสนและอ้างว้างมีความหมายขึ้น อย่างน้อยที่สุดก็เพื่อตัวเอง

เพิ่มเติมเสริมความรู้

นักประพันธ์ละครตะวันตกที่มีชื่อเสียง

1. วิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare) ได้รับการยกย่องเป็นนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ในวงการวรรณกรรมอังกฤษและของโลก
2. ดันเต อาลิเกอริ (Dante Alighieri) ได้รับการขนานนามในอิตาลีว่ามหากวีและได้ชื่อว่าเป็น “บิดาแห่งภาษาอิตาลี”
3. เจน ออสเตน (Jane Austen) ผลงานวรรณกรรมอังกฤษได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีงานวิจัยงานวิจารณ์ในวงการศึกษามาก และผู้ติดตามผลงานมากที่สุดคนหนึ่ง
4. มอลิเยร์ (Molière) ได้รับการยกย่องให้เป็นหนึ่งในบรมครูด้านสุนาฏกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในแวดวงวรรณคดีตะวันตก

กิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้

ครูให้นักเรียนช่วยกันเสนอความคิดว่าเรามีวิธีการอนุรักษ์รูปแบบการแสดงของไทยให้คงอยู่ตลอดไปได้อย่างไร แล้วสรุปผลงานลงบนกระดาน

สรุป

รูปแบบการแสดงไทยและสากล เป็นศิลปะการแสดงเป็นการสื่อสารที่แสดงออกโดยอาศัยตัวบุคคล เป็นเครื่องมือที่จะสื่อไปยังผู้ชมให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

1. ศิลปิน เป็นผู้ถ่ายทอดผลงานออกสู่สายตาผู้ชม
2. ศิลปะประดิษฐ์ เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ โดยคิดค้นรูปแบบขึ้นใหม่ เป็นผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ เป็นจุดเริ่มต้นของงานการแสดง สิ่งที่อยู่ในศิลปะประดิษฐ์มีขอบเขตกว้างขวางมาก ทั้งเรื่องราว เนื้อหา อารมณ์ ความรู้สึก สีสันทาทำ รวมถึงทำนอง เพลง เครื่องแต่งกายฉาก แสง สี เสียง
3. ผู้ชม เป็นผู้อุปถัมภ์งานศิลปะ เป็นผู้ที่ได้รับรู้คุณค่าการแสดง

นอกจากนี้ ปัจจุบันการละครมีความซับซ้อนและมีรูปแบบต่าง ๆ มากมาย เป็นไปในแนวทางแสวงหาสิ่งใหม่ ๆ ด้วยการทดลองใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ไปเรื่อย ๆ มีการนำข้อปฏิบัติและมาตรฐานของละครทุกรูปแบบมาพิจารณา และเกิดเป็นเทคนิคและเนื้อหาใหม่ขึ้นมา โดยมีผู้ชมเป็นผู้วิพากษ์วิจารณ์และสะท้อนผลงานการแสดง ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงการแสดงให้ดียิ่งขึ้น

กิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

รูปแบบการแสดงไทยและสากล

1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มจับสลากเพื่อเลือกหัวข้อศิลปะการแสดงประเภทที่ไม่มีเรื่องราว ดังนี้ (1) ระบำ (2) รำ (3) ฟ้อน (4) เจิ้ง โดยให้แต่ละกลุ่มศึกษาหาความรู้จากหนังสือและแหล่งความรู้อื่น ๆ พร้อมยกตัวอย่างการแสดงไม่น้อยกว่า 1 ประเภท โดยจัดทำเป็นรายงานหรือจัดทำในรูปแบบ PowerPoint จากนั้นให้ส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
2. ต่อเนื่องจากข้อที่ 1 ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่งหน้าที่และฝึกการแสดงร่วมกัน ในหัวข้อที่จับสลาก โดยมีครูเป็นผู้แนะนำอย่างถูกต้อง จากนั้นแต่ละกลุ่มผลัดกันออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
3. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 3-5 คน ให้แต่ละกลุ่มศึกษาหาความรู้จากหนังสือและแหล่งความรู้อื่น ๆ เกี่ยวกับละครตะวันตก ตามความสนใจของแต่ละกลุ่ม โดยไม่จำกัดยุคสมัย หรือประเทศใด ๆ พร้อมยกตัวอย่างการแสดงและวิเคราะห์การแสดงนั้น ๆ ตามหลักการและความเข้าใจของนักเรียน โดยจัดทำเป็นรายงานหรือจัดทำในรูปแบบ PowerPoint จากนั้นส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน
4. แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ให้แต่ละกลุ่มเลือกการแสดงละครตะวันตก กลุ่มละ 2 เรื่อง ที่แตกต่างกัน จากนั้นช่วยกันวิพากษ์วิจารณ์การแสดงเหล่านั้น ตามหลักการและความเข้าใจของนักเรียน โดยจัดทำเป็นรายงานหรือจัดทำในรูปแบบ PowerPoint พร้อมส่งตัวแทนออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียน และเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
5. ให้นักเรียนเขียนสรุปบันทึกการแสดงละครตะวันตกที่ตัวเองชื่นชอบ คนละ 1 การแสดง พร้อมบอกเหตุผล และสิ่งที่ได้รับจากละครเรื่องนั้น รวมทั้งจะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร แล้วให้จับคู่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

คำถามหน่วยการเรียนรู้ที่ 1

1. องค์ประกอบศิลปะการแสดงมีอะไรบ้าง จงอธิบายพอสังเขป
2. ระบำเบ็ดเตล็ดหรือระบำปรับปรุงมีลักษณะอย่างไร พร้อมยกตัวอย่างไม่น้อยกว่า 3 ชนิด
3. ศิลปะการรำร่ายรำ แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่อะไรบ้าง
4. ละครสุชนาฏกรรมแนวเก่ามีความแตกต่างจากละครสุชนาฏกรรมแนวใหม่อย่างไร
5. ละครตลกแบบอาเดลลายุคโรมันมีลักษณะอย่างไร และมีความเหมือนกับละครประเภทใดของกรีก
6. จงอธิบายลักษณะของการแสดงละครสมัยใหม่มาพอสังเขป